

Ой ты,
чырачка-пташачка,
прынясі нам вясну!

старажытны абрад «Чырачка»
вёскі Тонеж Лельчыцкага раёна
Гомельскай вобласці

Тэкст: Л.Г. Мельнікава
Фота: І.В. Глушэц
Макет: К.У. Ціханава
Камп'ютарны набор: Н.С. Куляшова
Адказы за выпуск: М.І. Шамігоня
Надрукавана ўстановай «Гомельскі абласны цэнтр
народнай творчасці»
Адрас: 246022, г. Гомель, вул. Кірава, 49
Тэл. 77-50-95











***Ой ты, чырачка-пташачка, прынясі нам
вясну!***

Старажытны абрад “Чырачка” вёскі Тонеж
Лельчыцкага раёна Гомельскай вобласці

Традыцыйнае свята “Чырачка” прысвечана прылёту і сустрэчы птушак. Ад таго і носіць абрад такую назву. Жыхары вёскі Тонеж – дзеці, моладзь, а таксама людзі старэйшага ўзросту, сярод якіх і ўдзельнікі народнага фальклорнага калектыву “Таняжанка” Тонежскага сельскага дома культуры Лельчыцкага раёна: Тамара Прыбалавец, Галіна Прыбалавец, Матруна Дрынеўская, Галіна Акуліч, Надзея Акуліч, Валянціна Чарнушэвіч, Марыя Грудніцкая, Надзея Дрынеўская і іншыя ўдзельнічаюць у абрадавых дзеяннях, каб праводзіць зіму і выклікаць хутчэйшы надыход вясны.

Заўсёды “Чырачка” праходзіць у апошні дзень перад Велікодным постам і пачынаецца зранку, калі вясковыя жанчыны замешваюць цеста, якое аддаюць маладзіцам у іншы пакой. Яны вымешваюць і раскатваюць яго. Пасля

гэтага выразаюць з цеста пернікі ў выглядзе птушак-чырачак (чырак) і выкладваюць спачатку на бляху пекціся, а потым ужо ў кошык. Звычайна гэта адбываецца ў хаце Надзеі Дрынеўскай. Тым часам вясковая дзетвара ў адной з хат упрыгожвае елку стужкамі і кветкамі. Перад тым, як выйсці з варот, прысутныя на двары ўмываюцца талай вадой, каб не хварэць, а да гэтага пояць кароў талай вадой: “шоб кароўка не балела, сама помоюсь тоею вадой, бо ў той жа дзень, та вода хороша, ад яе людзі не балеюць, і пойдем. Прыдуць ко мне бабоў багата, і молодые – усе разам пойдем”.

Вясновы гурт з песнямі накіроўваецца па вясковай вуліцы з пудзілам зімы, елкай, печывам у выглядзе птушак да ўзгорку. Па шляху шэсця да яго далучаюцца іншыя людзі. Пасля гэтага святочнае шэсце падымаецца на гару, дзе маладыя ўдзельнікі абраду тройчы просяць бласлаўлення ў старэйшых жанчын гукаць вясну: “Благаславіце, людзі добрыя – вясну-красну гукаці!” Потым моладзь заклікае: “Вясну-красну на вулачку, а зімачку ў каморачку!” Да вясны-красны звяртаюцца па цяпло, кветкі, багаты ўраджай, прыплод жывёлы, сямейнае

шчасце. Удзельнікі гукання вясны становяцца ў карагод, у тры колы: у адным – дзеці, у другім – моладзь перадшлюбнага ўзросту, а ў трэцім – жанчыны сталага ўзросту. Усе водзяць карагод і спяваюць песню-вяснянку “Ой, гу, вясна, ой, гу, красна!” Пасля гэтага адбываецца дыялог паміж моладдзю і старэйшымі ўдзельнікамі свята. Зноў пачынаюць вадзіць карагод, гуляюць у “Грушку”. Моладзь становіцца ў кола, у сярэдзіне – дзяўчына-“Грушка”. Вакол яе і водзяць карагод, спяваюць. Далей удзельнікі абраду бяруцца за рукі і зноў становяцца ў карагод. Выбіраюць “Перапёлачку” і каля яе, у сярэдзіне кола, ставяць пудзіла зімы, вядуць карагод, спяваюць. Хлопчыкі бяруць пудзіла зімы і нясуць на вогнішча. Жанчына сталага ўзросту запрашае аднавяскоўцаў пагуляць у вясёлую рухавую гульню “Вароты”. Далей пачынаецца развітанне з елкай. Адзін хлопчык бярэ елку і бяжыць да самага высокага дрэва на гары – да дуба, на які ён улазіць як мага вышэй, бліжэй да сонца. Там, на самым высокім месцы, уладкоўвае елку. Гэтым ён дае ўсім прысутным знак, што вясна прыйшла!

Усё завяршаецца агульнай трапезай. Тонежскія жанчыны расцілаюць на зямлі

абрусы, ставяць на іх традыцыйныя стравы і запрашаюць удзельнікаў абраду пачаставацца. Трапеза заканчваецца да абеду, і людзі пачынаюць разыходзіцца, каб зноў гукаць вясну ў наступным годзе і як заўсёды звяртацца да яе па цяпло, кветкі, багаты ўраджай, прыплод жывёлы, а таксама сямейнае шчасце. І кожнае пакаленне – у касмічным танцы, у карагодзе – штогод, на працягу многіх стагоддзяў далучаецца да сакральных дзеянняў, ажыццяўляе сваю мару аб дабрабыце і спадзяецца на шчаслівую долю.